

به سلاح را حفظ کرده باشد. تهران، به هر حال، کاری کرده تا مبهم کند که چقدر چنین تجهیزاتی دارد. پس از اینکه ایالات متحده از توافق هسته‌ای ۲۰۱۵ موسوم به برنامه جامع اقدام مشترک خارج شد، ایران شروع به تولید اجزای سانتریفیوژ پیشرفته کرد. در سال ۲۰۲۱، تهران تولید این اجزا را به زیرزمین، در نطنز، منتقل کرد و ارائه اطلاعات عمومی درباره اینکه دقیقاً چند تا از آنها می‌سازد را متوقف کرد. در ۱۳ ژوئن، روزی که حملات اسرائیلی آغاز شد، ایران آماده اعلام افتتاح سایت غنی‌سازی جدیدی بود که مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی (IAEA)، رافائل گروسی، گفت در اصفهان خواهد بود. گروسی، با این حال، هنوز اطلاعات دقیق‌تری ارائه نداده و ممکن است بیشتر نداند.

این سایت می‌تواند در تونل‌هایی باشد که ذخیره اورانیوم غنی‌شده ایران عمدتاً در آنجا نگهداری می‌شد. اما حتی در آن صورت، کارشناسان نمی‌دانند که آیا این تونل‌ها نابود شده‌اند یا آنچه در آنهاست غیرقابل استفاده شده است یا خیر. حملات به بخش‌های دیگر اصفهان تقریباً مطمئناً تجهیزاتی را که می‌توانست اورانیوم درجه تسلیحاتی را به اجزای تسلیحاتی تبدیل کند نابود کرد. اما ایران ممکن است چنین تجهیزات اضافی‌ای را در جای دیگر ذخیره کرده باشد.

پس ایران، هنوز می‌تواند گزینه‌های گریز کوتاه‌مدت داشته باشد. ممکن است هنوز اورانیوم و تجهیزات ساخت سلاح کافی داشته باشد. همین امر درباره تخصص نیز صدق می‌کند: هنوز دانشمندان هسته‌ای ایرانی وجود دارند که – تا آنجا که همه می‌دانند – زنده و سالم و مشغول کار هستند. اگر پروژه بمب ایران ماراتنی باشد که عمدتاً توسط کارشناسان برتر انجام می‌شود، برنامه ممکن است به شدت توسط تروهای دو هفته گذشته مختل شود. اما اگر، در عوض، یک پروژه امدادسانی باشد، با دانشمندانی که از نزدیک با هم کار می‌کنند و اطلاعات، دانش و مهارت‌های عملی را به اشتراک می‌گذارند، تخصص از دست رفته ممکن است بسیار کم اهمیت‌تر باشد. افرادی که باقی مانده‌اند می‌توانند تمام دانشی که نیاز دارند داشته باشند یا سریع کسب کنند.

▼ آسیب جانبی

حتی در بهترین سناریوی فرضی، که در آن واشنگتن و اسرائیل تهران را سال‌ها عقب انداخته باشند، کمپین نظامی می‌تواند نسبت به تلاش‌های آمریکا در خصوص ایران نسبت به روش‌های دیگر پرهزینه باشد. برای مثال مجلس ایران به تازگی قانونی تصویب کرده که همکاری‌اش با آژانس را بسیار کاهش می‌دهد. بازرسان آژانس ممکن است دسترسی‌شان به برنامه ایران ناقص شود. برای مثال تأسیسات فردو، سال‌ها بود که در ایران ساخته شده بود قبل از اینکه به آژانس اطلاع داده شود و مشمول بازرسی قرار گیرد. حالا، آژانس

ممکن است دسترسی‌اش به ایران را از دست بدهد که عواقب جدی خواهد بود. وقتی آژانس اطلاعاتی درباره ذخیره اورانیوم غنی‌شده ایران ارائه داد، کارشناسان مستقل توانستند محاسبه کنند که تهران چقدر مواد دارد. اما حالا اگر ایران بخواهد می‌تواند همه چیز را در ابهام فرو ببرد. شاید مهم‌تر از همه، بازرسان آژانس توانستند اطمینان‌بخشی به کشورهای دیگر ارائه دهند که ایران سلاح هسته‌ای تولید نکرده است.

ایران همچنین ممکن است دست از پایبندی به معاهده منع اشاعه هسته‌ای بردارد، که در میان چیزهای دیگر، امضاکنندگان را متعهد می‌کند که دنبال سلاح هسته‌ای نزنند و آنها را در ازای دسترسی به فناوری هسته‌ای مشمول تأیید آژانس قرار می‌دهند. ان‌بی‌تی، همچنین مبنایی برای تقاضای شفافیت ایران درباره برنامه هسته‌ای‌اش و الزام آن به کناره‌گیری از سلاح‌های هسته‌ای فراهم می‌کند اما تهران می‌تواند از معاهده خارج شود، و اکنون ممکن است. اگر چنین باشد، می‌تواند استدلال قانع‌کننده‌ای برای چرایی این کار ارائه دهد. بدون NPT، تنها مانع قانونی ایران برای توسعه بمب فتوای رهبر معظم ایران خواهد بود.

خطرات حملات اسرائیل و واشنگتن صرفاً سیاسی نیست. اگر ایران برنامه هسته‌ای‌اش را بازسازی کند، احتمالاً در فضاهایی سخت‌تر این کار را خواهد کرد. به هر حال، در گذشته هر بار که جنبه‌هایی از برنامه هسته‌ای‌اش کشف یا مورد حمله قرار گرفته، تهران اقداماتی برای محافظت از آنها اتخاذ کرده است. کارگاه‌های ساخت اجزای سانتریفیوژش را در ۲۰۲۱ پس از حمله پهپادها به زیرزمین منتقل کرد. (نیویورک‌تایمز و دیگر رسانه‌ها گزارش دادند که اسرائیل پشت این حمله بود؛ دولت اسرائیل نه تأیید کرد نه تکذیب.) همانطور که ذخیره اورانیوم غنی‌شده ایران تحت تهدید قرار گرفت، آن را در داخل تونل‌ها قرار داد. بمب نفوذگر عظیم نیروی هوایی آمریکا می‌تواند پناهگاه‌های عمیق دفن‌شده را نابود کند، اما ایران هنوز از نگه داشتن برنامه‌اش زیر زمین بهره‌مند می‌شود، خصوصاً به این دلیل که واشنگتن ممکن است پس از حمله به فردو فقط چند بمبی باقی داشته باشد و گزارش‌دهی منابع باز نشان می‌دهد تهران ممکن است قبل از اینکه ایالات متحده بمباران‌هایش را آغاز کند مباد را از فردو خارج کرده باشد. علاوه بر این، اگر حملات آمریکا و اسرائیل همه مواد و تجهیزات هسته‌ای ایران را کاملاً نابود نکرده باشند، ایران اکنون در طول عملیات بازبایی فرصتی خواهد داشت تا برخی از تجهیزات و موادی که زمانی تحت نظارت آژانس بود را منحرف کند درحالی‌که ادعا می‌کند در حملات نابود شده است. این باید هر کسی را که نگران بازسازی احتمالی هسته‌ای ایران است نگران کند.

سرانجام، ایالات متحده ممکن است فرصت برخورد دیپلماتیک با برنامه هسته‌ای را از دست داده باشد. تهران ممکن است هنوز تصمیم به برگزاری مذاکرات و حتی ورود به توافق جدید بگیرد، اما احتمالاً به آن اعتماد نخواهد کرد: ایالات متحده در میانه مذاکره برای توافق هسته‌ای جدید

بود که اسرائیل، متحدش، حملاتش را علیه ایران آغاز کرد. در واقع، تحلیلگران حتی شرایط کامل آتش‌بسی که ایران و اسرائیل به آن رسیده‌اند، از جمله اینکه چه نوع فعالیت‌هایی نقض محسوب می‌شود را درک نمی‌کنند. برای مثال، ممکن است عملیات بازبایی ایران – مثل فرستادن بولدوزر برای بازگشایی مجدد فردو – نقض باشد. اگر چنین باشد، ایالات متحده و اسرائیل ممکن است دوباره به فردو حمله کنند و درگیری را دوباره شعله‌ور کنند. ترامپ نشان داده که چنین نیازی نخواهد بود چون برنامه ایرانی، به قول او، «کاملاً نابود شده» اما احتمالاً اینطور نیست.

حملات اسرائیل و آمریکا ضربه‌ای به برنامه‌های هسته‌ای ایران زد، حداقل در کوتاه‌مدت. اما اینها واضحاً پایان داستان نیستند. در نتیجه، سیاست‌گذاران آمریکایی باید برای وضعیتی آماده باشند که در آن ایران می‌تواند برای ساخت سلاح تلاش کند. یک سناریوی کوتاه‌مدت محتمل این است که ایران بقایای اورانیومش را جمع کند و در مکان سخت جدیدی در تونل‌های اصفهان یا نطنز آن را بیشتر به سطوح قابل استفاده تسلیحاتی غنی کند.

با آتش‌بس در جای خود، ایران می‌تواند همه اینها را آرام و آهسته انجام دهد، خصوصاً اگر هیچ بهایی برای بازسازی یا بازبایی نپردازد. تهران ممکن است وقتش را برای ساخت بمب صرف کند تا فرآیند کامل شود. اگر آتش‌بس متزلزل به نظر برسد، می‌تواند انتخاب کند که سریع‌تر حرکت کند. حتی اگر ایران تصمیم بگیرد الان به سمت سلاح‌های هسته‌ای حرکت نکند، تقریباً مطمئناً برنامه‌اش را در فضاهای محافظت‌شده‌تر، دور از چشمان کنجکاو آژانس بازسازی خواهد کرد. برای مقابله با چنین خطراتی، اسرائیل و ایالات متحده حتی بیشتر به دستگاه اطلاعاتی‌شان برای تشخیص و ردیابی کار ایران متکی خواهند بود. اقدام نظامی علیه برنامه هسته‌ای ایران همیشه با خطرات و پیچیدگی‌هایی همراه بوده است. ایالات متحده، پس از استفاده از زور، اکنون باید متعهد باشد که با پذیرش این خطرات، به جلوگیری از دستیابی ایران به سلاح هسته‌ای پایبند بماند. ترامپ، با این حال، ممکن است انتخاب کند هر هشداری درباره سلاح ایران را نادیده بگیرد. دولتش چند روز گذشته را صرف تخریب هر گفته‌ای که حاکی از این باشد که برنامه هسته‌ای ایران کمتر از ویرانی کامل رنج برده، بنابراین ممکن است نخواهد به طور عمومی یا خصوصی، هر هشداری برعکس را تصدیق کند. مستقل از آنچه که در آینده اتفاق خواهد افتاد، جهان در حال وارد شدن به مرحله بسیار نامطمئن و خطرناک‌تر ارتباط با برنامه هسته‌ای ایران است.

✽ ریچارد نفیو محقق ارشد در دانشگاه کلمبیا در مرکز سیاست انرژی جهانی و همکار مساعد برنشتاین در مؤسسه واشنگتن برای سیاست خاور نزدیک است. او به عنوان معاون فرستاده ویژه برای ایران در دولت بایدن و در شورای امنیت ملی و وزارت خارجه در دولت اوباما خدمت کرد.

دیپلمات‌ها

نمی‌دانم اورانیوم ایران کجاست

مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی از مکان نگهداری اورانیوم غنی‌شده ایران اظهار بی‌اطلاعی و ابزرار امیدواری کرد که گفت‌وگوها با ایران زوده به نتیجه برسد. «رافائل گروسی» مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در یک گفت‌وگو در پاسخ به سوالی مبنی بر اینکه آیا از محل نگهداری ذخایر اورانیوم غنی‌شده ایران که این کشور می‌گوید پیش از حمله آمریکا به تأسیسات هسته‌ای‌اش آن را جابه‌جا کرده، مطلع است؟ گفت که اطلاعی از آن ندارد. گروسی به شبکه سی‌بی‌اس گفت: ما نمی‌دانیم که این مواد هسته‌ای کجاممکن است باشد، به‌علاوه نمی‌دانیم که آیا بخشی از آن در حملات، طی این ۱۲ روز از بین رفته است یا نه. بنابراین، ممکن است بخشی از آن نابود شده باشد و مقداری هم به جایی دیگر منتقل شده باشد. اودر پاسخ به سوال ادعایی مجری سی‌بی‌اس مبنی بر اینکه آیا ایران می‌تواند با بخش باقی‌مانده از اورانیوم غنی‌شده خود به سمت ساخت بمب اتم حرکت کند؟ ادعاهایی را علیه ماهیت برنامه هسته‌ای کشور مطرح کرد و گفت: ایران یک برنامه هسته‌ای گسترده و جاه‌طلبانه داشت که بخشی از آن ممکن است هنوز بایر جا باشد. مدیرکل آژانس اتمی ادامه داد: اما حقیقت آشکار این است که دانش هسته‌ای در ایران وجود دارد، ظرفیت صنعت هسته‌ای در آنجا وجود دارد. ایران یک کشور پیشرفته در فناوری هسته‌ای است و این را نمی‌توان با یا بدون عملیات نظامی از بین برد. رافائل گروسی خاطرنشان کرد: به‌طور قطع مسئله هسته‌ای ایران از طریق اقدام نظامی حل نخواهد شد و ما باید به توافق برسیم، ما به یک نظام بازرسی نیاز داریم که به همه در منطقه و جاهای دیگر تضمین‌های لازم را بدهد. وی در پاسخ به این سوال که آیا ایران بازرسان را بیرون کرده است؟ اظهار داشت: ایران در حال حاضر چنین چیزی نگفته است و این، سازنده است. به همین دلیل، من معتقدم که باید وارد جزئیات شویم، زیرا کار باید ادامه یابد. در غیر این صورت، هیچ‌کس از آنچه در ایران اتفاق می‌افتد، مطلع نخواهد بود. ایران به برنامه هسته‌ای خود ادامه می‌دهد و من امیدوارم که مذاکرات خیلی زود به نتیجه برسد.

روییو به دنبال مذاکره مستقیم

۶ روز پس از حملات آمریکا به تأسیسات هسته‌ای ایران، مقامات ارشد کاخ سفید به قانونگذاران مجلس گفتند که اکنون بر مذاکره با ایران متمرکز هستند، اگر چه اعضای هر دو حزب گفتند که راهبرد دقیقی برای انجام این کار مشخص نیست. «مایک جانسون» رئیس مجلس نمایندگان آمریکا روز جمعه و پس از یک جلسه توجیهی سری با حضور همه اعضا، به خبرنگاران گفت: «یکی از مواردی که مورد بحث قرار گرفت، این است که اکنون ما نیاز داریم که ایران در مذاکرات مستقیم و با حسن‌نیت با ما تعامل کند، مذاکراتی نه از طریق اشخاص ثالث، نه از طریق کشورهای دیگر، آنها باید با ما سر میز مذاکره بنشینند.» به گفته «مایکل مک‌کال» نماینده ارشد جمهوری خواه تگزاس، این پیام در مورد دیپلماسی توسط «مارکوروئیو» وزیر امور خارجه آمریکا ابلاغ شد که به قانونگذاران گفت که می‌خواهد «رو در رو» با مقامات ایران ملاقات کند و نه از طریق «شخص ثالث». رئیس سابق کمیته امور خارجی یکی از چندین قانونگذار مجلس نمایندگان بود که به‌سی‌ان‌ان گفت شخصاً نسبت به این طرح «تردید» دارد. چندین قانونگذار گفتند که گام‌های بعدی «دونالد ترامپ» رئیس‌جمهور آمریکا در دیپلماسی با ایران به روشنی بیان نشده است. «جیم هیمز» دموکرات ارشد کمیته اطلاعات مجلس نمایندگان، گفت که هیچ‌کس از دولت پیشنهاد نکرده است که «در حال حاضر چه پیشنهاد یا بحثی در جبهه دیپلماتیک در حال انجام است» و خود ترامپ نیز بعدازظهر جمعه به خبرنگاران گفت که اگر ایالات متحده بفهمد که تهران دوباره برای غنی‌سازی اورانیوم تلاش می‌کند، حملات نظامی آینده واقعاً روی میز است، بر این عدم قطعیت دامن زد.

